

A dues veus

Cossetània presenta la biografia que va escriure Artur Bladé Desumvila sobre Francesc Pujols

ELS NOSTRES Pujols I també d'Artur Bladé

Arbres que caminen

XAVIER CORTADELLAS

De Francesc Pujols se n'ha parlat sempre molt més del que se l'ha llegit. Va parlar-ne Josep Maria de Sagarra a les *Memòries* (1954), rememorant la tertúlia del doctor Borralleras a la penya de l'Ateneu. Sagarra va conèixer Pujols el 1912; Josep Pla, sis anys més tard. Com és sabut, Pla va escriure una biografia sobre Pujols el 1918 i aprofita –diguem-ne generosament– el retrat de Sagarra per descriure l'efecte que feia Pujols quan se'l tractava. De fet, com també és sabut, Pla aprofitava sovint el material que li convenia. Així, quan parla de l'etapa poètica de Pujols –que és anterior a la del Pujols filòsof i fins i tot anterior a la del Pujols autor de teatre– aprofita també el retrat que li va fer Joan Maragall en el pròleg amb què començava el *Llibre que conté les poesies de Francesc Pujols* (1904).

Artur Bladé va conèixer Pujols molts anys més tard que Sagarra o Pla. Explica que l'havia llegit força abans de la guerra, que havia provat –inútilment– de col·laborar a la revista *Papitu*, que Pujols dirigia, que hi havia parlat per primera vegada el 1937, però que no el va conèixer bé fins al 1939 a Montpeller, durant l'exili. En tot cas, sent per Pujols la mateixa fascinació que va sentir Sagarra i –segons Sagarra– molta altra gent de la seva generació. També Josep Pla, que, tal com acostuma a fer també sempre, se'n distancia una mica perquè era força més murri i perquè, quan n'escriu la biografia, Pujols ja ha mort.

Publicat l'any 1967

Bladé publica *Francesc Pujols per ell mateix* el 1967, un any més tard que el *Francesc Pujols* de Pla. Pla escriu que s'assabenta que Bladé ha publicat el seu llibre quan els “papers” del seu “petit llibre sobre Francesc Pujols” havien estat lliurats a l'editor”. Jo, francament, no me l'acabo de creure perquè alguns fragments d'alguns capítols coincideixen bastant, és a temps, en tot cas, d'afegir un *Apèndix als papers sobre Francesc Pujols* on, tot que hi desqualifica Bladé, reconeix l'excel·lència d'aquest llibre ni que sigui perquè Pujols el “dictà al senyor Bladé... durant les hores mortes de l'exili”.

Són, tal com Pujols havia dit durant molts anys que faria, “unes memòries de la seva vida”. Com que Cossetània ha tingut l'encert de publicar en el

mateix volum la *Geografia espiritual de Catalunya*, que Bladé va publicar a Mèxic el 1944, tot hom que vulgui té ara finalment l'oportunitat de conèixer molt bé la vida de Francesc Pujols i força passablement les seves teories filosòfiques. Jo he començat per la *Geografia espiritual* perquè és el primer llibre i perquè, com que la filosofia no és el meu tema, de Pujols no sabia res més que els quatre tòpics que es diuen. M'ha semblat interessant, però també un xic foc d'encenalls, molt adequada per a una bona tertúlia. Pujols pensa que els homes som arbres que caminem i que, de la mateixa manera que la geografia física és determinant per entendre la biologia i la història humana, hi ha una geografia espiritual que determina el nostre pensament.

Pujols era un autor polifacètic i un tertulià brillant

“Podran ésser vençuts els catalans, no Catalunya”

De fet, aquesta geografia és tan determinant que –foteu-vos franquistes i espanyolistes!– “encara que els enemics mortals de Catalunya guanyessin la guerra perdrien el temps... podran ésser vençuts els catalans, però no Catalunya” perquè l'anima rebrotarà sempre, “encara que tots els que habitessin a Catalunya haguessin estat arrencats del cor de la mateixa Castella”. Pujols prova de demostrar aquesta teoria sistematitzant el pensament dels principals filòsofs catalans: des de Lluïl –un Lluïl que no acaba de coincidir amb el poc que jo en sabia i que ell va aprendre sobretot de mossèn Salvador Bover– fins a Ors –l'antilluïl·lià per excel·lència– i ell mateix, passant per Sibiuda, Llorens i Barba, i Balmes, entre altres.

Segons Pujols, com que Catalunya està situada en el lloc ideal per trobar un equilibri entre la unitat religiosa de la inquisidora Castella i la llibertat religiosa francesa, si ho volen, entre la realitat i la raó, ha ofert

al món el que ell diu que és la religió catalana, que concilia raó i fe. (La religió, expliquem-ho, per a Pujols és una realitat.) D'aquí, doncs, a afirmar que arribarà un dia que els catalans ho tindrem tot pagat no falta gaire. Bladé ho explica molt més detalladament a *Francesc Pujols per ell mateix*, que és un llibre divertidíssim i que no és només les memòries de Pujols, sinó també un festival de retrats dels personatges que va conèixer. Pla, precisament, també ho destacava. Fa tot l'efecte que a Pujols li agradava més fer tertúlia que no escriure. Com a tertulià era brillant. El món no arriba a ser mai just del tot, ja ho sabem, però tampoc no és només allò que és injust el que queda.

Caminar ran l'abisme

XAVIER SERRAHIMA

En d'altres ocasions hem posat èmfasi en com n'arriba a ser d'inclaudible, per a l'aprofundiment i coneixement de la nostra sempre maltractada literatura, la recuperació de les grans obres dels autors del segle XX. Sobretot de tots aquells la carrera artística dels quals fou anihilada per l'alçament feixista i pel consegüent exili.

Una nova mostra d'aquesta tan escaient com apassionant tasca, que acostumen a dur a terme les editorials petites, és *Cicle de biografies III. Geografia espiritual de Catalunya i Francesc Pujols per ell mateix*, onzè lliurament de l'obra completa d'Artur Bladé i Desumvila. Aquest tan voluminós com atractiu llibre que aplega en un únic volum les dues obres –la primera editada el 1944 a Mèxic i reeditada el 2004 per Llibres de l'Índex i la segona el 1967 i reeditada el 2006 per Brau Edicions– que dedicà al filòsof de Martorell al que havia estat un dels més grans amics i confidents, neix amb la voluntat declarada de tornar a “posar en marxa el món de Pujols, 50 anys després de la seva mort”.

Atesa la desigualtat, tan quantitativa com qualitativa, que ofereixen els dos llibres, entenem que és preferible no analitzar-los de manera conjunta. Per més que presentin algunes característiques comunes –la més important de les quals és un escrupolós respecte tant a l'esperit com a l'inimitable i incontentible estil literari del biografiat–, convé distingir-los i tractar-los per separat. Centrant-nos, principalment, en el